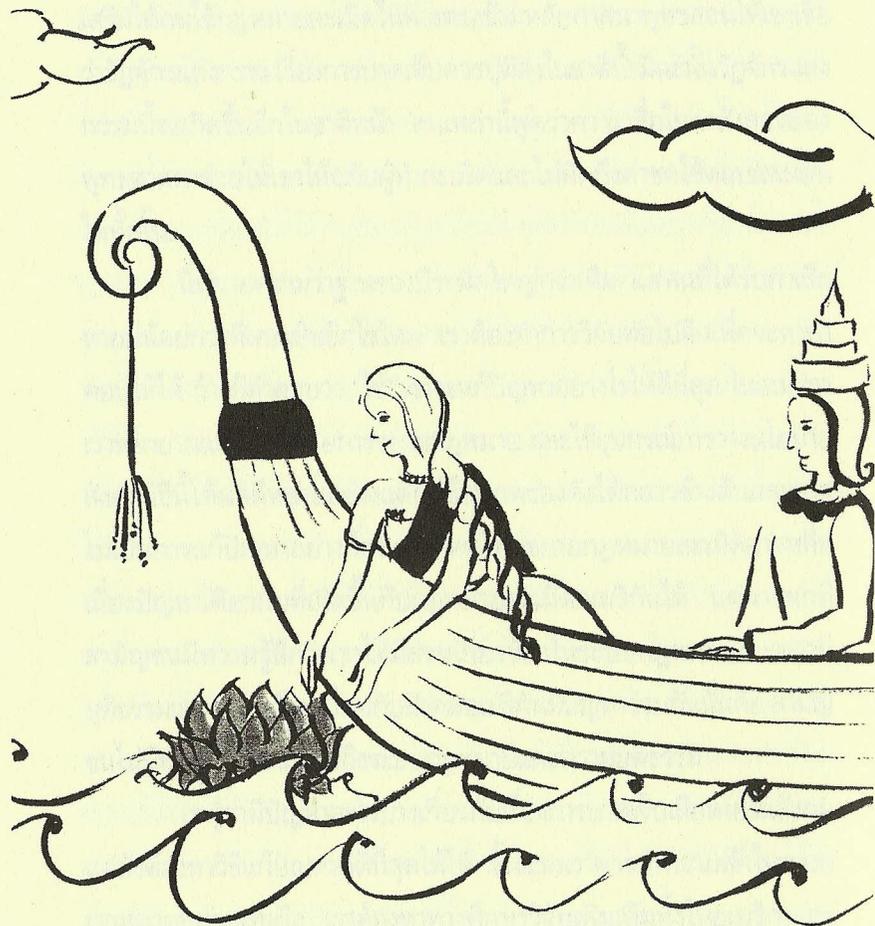

THAI FOLKTALES

LAW

By Alexander Shytov

วิจารณ์หนังสือ Thai Folktales & Law
เขียนโดย Alexander Shytov

นัทมน คงเจริญ*

หลายท่านคงเคยได้ยินนิทานเรื่องนางสิบสอง และเรื่องพระรภเมรี แต่เรื่องทั้งสองนี้มีคติธรรมอะไรซ่อนอยู่ หรือจะเป็นเรื่องนิทานก่อนนอนที่เอาไว้อ่านสนุกเท่านั้น

ท่านเคยได้ยินนิทานพื้นบ้านเกี่ยวกับนายพรานคนหนึ่งที่มียภริยาสองคนหรือไม่ ภริยาทั้งสองอยู่กันคนละบ้าน หากโชคดีนายพรานก็จะมีของติดมือกลับบ้าน บางครั้งโชคไม่ดีก็จะได้อะไรกลับมา ในบ้านของภริยาคนแรกบางครั้งข้าวปลาอาหารได้ปรุงขึ้นมาอย่างแห้งๆ ในขณะที่บ้านภริยาคนที่สองจะมีอาหารกินที่สดใหม่เสมอ ไม่ว่าจะมียภริยาหรือไม่ของกลับบ้านหรือ

* หัวหน้าศูนย์สตรีศึกษาและอาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ไม่ก็ตาม นายพรานต้องการสืบดูว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น วันหนึ่งเขาล่าสัตว์ ได้มากและนำกลับบ้านมา ภริยาคนแรกก็จะทำการเก็บรักษาเนื้อนั้นไว้อย่างดี ในขณะที่ภริยาคนที่สองก็จะแบ่งเนื้อที่ได้นั้นให้แก่เพื่อนบ้านด้วย ดังนั้นวันใดที่นายพรานไม่สามารถหาอาหารได้ เพื่อนบ้านก็จะนำอาหารมาแบ่งปันให้แก่ภริยาคนที่สอง ดังนั้นในบ้านของภริยาคนที่สองจึงมีของที่สดใหม่ไว้ทำอาหารเสมอ

การตีความนิทานเรื่องนี้เข้ากับเรื่องวิถีชีวิตของคน ซึ่งคงไม่ใช่การส่งเสริมให้มีภริยาสองคนเป็นแน่ แต่เป็นการมองถึงเรื่องของการแบ่งปันซึ่งเป็นคตินิยมที่ดี ที่เพื่อนบ้านจะมีความเอื้ออาทรต่อกัน หากเราแบ่งปันให้เขา เขาก็ยอมแบ่งปันให้เราตอบแทนและคงไม่ใช่เฉพาะนิทานพื้นบ้านของไทยเท่านั้น แต่คงเป็นเช่นนี้ในที่ต่างๆ ทั่วโลกที่มีคตินิยมแทรกอยู่ในเรื่องเล่าพื้นบ้าน

การแปลความหมายของนิทานพื้นบ้านเข้ากับแนวคิดทางกฎหมาย นายพรานเปรียบเป็นผู้พิพากษาเพื่อตัดสินคุณภาพของอาหารในแต่ละมื้อที่แตกต่างกันของทั้งสองบ้าน ภริยาคนแรกเปรียบเหมือนกับผู้อยู่ในสถานะที่เหนือกว่าที่สนใจอยู่แต่เรื่องของตนเอง กับการมองเรื่องการแบ่งปันที่ภริยาคนที่สองเปรียบได้กับผู้มีสถานะต่อยกว่า อยู่อย่างพืงพิงเป็นสังคมรวมหมู่ อย่างเช่นพื้นฐานของไทยเป็นระบบแบบพึ่งพาอาศัยกันและกัน แต่ระบบกฎหมายไทยหลังจากการปฏิรูปกฎหมายโดยรับเอาแนวคิดของตะวันตกเข้ามาได้ละเลยบทบาทของแนวคิดของสังคมโดยรวมออกไป

นี่เป็นตัวอย่างหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ หากแต่ผู้วิจารณ์ได้หยิบขึ้นมาเป็นตัวอย่างคร่าวๆ ไม่ลึกซึ้งเท่ากับผู้เขียน Alexander Shytov ได้อธิบายไว้ในหนังสือเรื่อง Thai Folktales & Law

วงการวิชาการทางกฎหมายของไทยมักจะเป็นการวิเคราะห์วิจารณ์ตัวบทกฎหมายในเชิงนิติอักษรศาสตร์ และการเรียบเรียงแนวคำตัดสินขององค์กรทางกฎหมายในเรื่องนั้นๆ เพื่อเป็นแนวทางการใช้กฎหมาย โดยที่นักวิชาการทางสังคมศาสตร์อื่นๆ เช่น นักมานุษยวิทยาและนักสังคมวิทยาก็ผลิตงานของตนเองในเชิงวิเคราะห์วิจารณ์การใช้กฎหมาย ทั้งสองวงการนี้มักอยู่ในอาณาจักรของตนเองด้วยความเข้าใจว่าเป็นคนละวงกัน ทำให้การใช้การมองกฎหมายของไทยจำกัดตัวเองอยู่ในกรอบดังกล่าว

Thai Folktales & Law เป็นหนังสือที่เขียนโดยนักกฎหมายและใช้แนวคิดทางกฎหมายจากสำนักความคิดต่างๆ อันมีรากฐานทางนิติศาสตร์เป็นหลักในการวิเคราะห์ โดยผู้เขียนตั้งใจจะให้หนังสือที่ท้าทายผู้อยู่ในวงการกฎหมายว่าจะนำมาอ่านและใช้แนวคิดวิเคราะห์ดังกล่าวเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบังคับใช้กฎหมายต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายย่อมเป็นเรื่องที่กระทบต่อทุกคน ไม่เฉพาะนักกฎหมายเท่านั้น บุคคลทั่วไปก็สามารถอ่านและติดตามผู้เขียนได้อย่างมีอรรถรส เพราะเรื่องต่างๆ รอบตัวเราเองก็มีแนวคิดของการดำรงชีวิตแวดล้อมเราอยู่ทั้งสิ้น บางทีหนังสือเล่มนี้อาจจะตอบข้อสงสัยของเราเองว่าการที่คนนั้นคนนี้กระทำบางสิ่งลงไป อาจมีฐานคิดมาจากเรื่องราวของนิทานพื้นบ้านที่ปกคลุมวิถีชีวิตของสังคมที่เราอยู่ก็เป็นได้

ในหนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาประกอบอยู่ 3 ส่วน เริ่มจากการอธิบายถึงแนวความคิดทางทฤษฎีกฎหมายจากห้าสำนักคิด เปิดโลกการอธิบายที่สนับสนุนการใช้หลักธรรมที่แฝงอยู่ในนิทานพื้นบ้าน ผ่านกรอบคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ ที่นับว่าเป็นสำนักคิดที่ให้คุณค่าแก่หลักความเชื่อ

ต่างๆ ของสังคมในการใช้กฎหมาย ทฤษฎีจิตวิทยานิยมที่เน้นการมองจาก
ฐานของสิ่งที่เกิดขึ้นจากพื้นถิ่น สำนักกฎหมายประวัติศาสตร์และนัก
มานุษยวิทยากฎหมาย สำนักสังคมวิทยากฎหมาย ซึ่งเป็นแนวความคิดใน
การนำภาวะแวดล้อมทางสังคมที่ปรากฏอยู่มาเป็นส่วนประกอบในการ
อธิบายถึงตัวกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายนั้นได้ ซึ่งนิทานพื้นบ้านก็
เป็นส่วนประกอบหนึ่งที่สำคัญในการฉายภาพฐานคิด และหลักธรรมที่
ปรากฏตัวอยู่ในสังคม

ส่วนสำนักสุดท้ายที่สำคัญและเป็นแนวคิดหลักที่ครอบคลุมการใช้
กฎหมาย โดยเฉพาะวงการกฎหมายของไทยคือสำนักกฎหมายบ้านเมือง
หรือปฏิฐานนิยมทางกฎหมาย แทบจะเรียกได้ว่าเป็นคู่ตรงข้ามกับการนำ
แนวคิด ความเชื่อ คติธรรมของนิทานพื้นบ้านมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทาง
กฎหมายเลยทีเดียว

ส่วนที่สองของหนังสือเล่มนี้ ซึ่งเป็นส่วนที่มีเนื้อหามากที่สุด ผู้เขียน
ได้หยิบเอานิทานพื้นบ้านทั้งหมด 26 เรื่อง ที่สะท้อนคติธรรมของไทยใน
ด้านต่างๆ เช่น ความรัก การให้อภัย การลงโทษ ความเสมอภาค ความยุติธรรม
การแบ่งปันและต่างตอบแทน ความเพียรพยายามทำความดี โทษของการมี
อำนาจ และการหลอกลวง โดยในการนำเสนอของผู้เขียนได้วางโครงในการ
เล่าเรื่องราวไว้ 3 ขั้นตอนด้วยกัน

เริ่มจากการเล่าเนื้อหาของนิทานพื้นบ้าน ซึ่งผู้เขียนได้รวบรวมจาก
แหล่งต่างๆ ที่อาจมีเกร็ดรายละเอียดแตกต่างกัน แต่หัวใจของคติธรรมใน
เรื่องนั้นยังคงชัดเจน ขั้นตอนที่สองเป็นการตีความ แปลความหมายของ
นิทานพื้นบ้านนั้นว่าจะมีการแทรกคติธรรมในเรื่องการสั่งสอนคนในสังคม

หรือสะท้อนความคิดความเชื่อของสังคมไทย และขั้นตอนสุดท้ายเป็นการ
ปรับคติธรรมเหล่านั้นเข้ากับการใช้กฎหมาย ซึ่งมีสภาพของปัญหาสังคมใน
ปัจจุบันไม่แตกต่างไปจากเนื้อเรื่องของนิทานพื้นบ้านที่เป็นเรื่องเล่าต่อๆ กัน
มาของสังคมไทยเลย ทุกเรื่องราวยังคงปรับใช้ได้ในวิถีชีวิตประจำวันได้

ส่วนที่สามของหนังสือนี้ ผู้เขียนได้วิเคราะห์ถึงการใช้หลักธรรม
คติธรรมที่ปรากฏอยู่ในนิทานพื้นบ้านนำมาใช้กับกฎหมายไทย ซึ่งเป็นการ
ท้าทายนักกฎหมายไทยที่ไม่ควรมองข้าม เมื่อเปรียบเทียบระหว่างความ
อ่อนแอของหลักนิติธรรมในระบบกฎหมายไทยและความเข้มแข็งของ
หลักธรรม คติธรรมที่ปรากฏอยู่ในนิทานพื้นบ้าน

นอกจากนี้ หนังสือเล่มนี้ยังเป็นกระจกสะท้อนความคิดความเชื่อ
ของสังคมไทยตั้งแต่โบราณ อันน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจ
ของผู้ที่ต้องการศึกษาเรื่องฐานคิดของสังคมไทยให้ถึงแก่น แต่มีข้อจำกัด
ทางภาษาที่มีไม่สามารถอ่านภาษาไทยได้ หนังสือเล่มนี้จะพาท่านท่องโลก
ทางความคิดของสังคมไทย ผ่านมิติในด้านความคิดความเชื่อในเรื่องต่างๆ
อย่างสนุกสนานทีเดียว